

QARZDOR JISMONIY SHAXSLARGA NISBATAN MA'MURIY JAVOBGARLIKNI QO'LLASH TARTIBI VA ASOSLARI.

Ruslan Ataniyazov

Magistrant, O'zbekiston Respublikasi huquqni muhofaza qilish akademiyasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18279441>

Annotatsiya. Mazkur maqolada qarzdor jismoniy shaxslarga nisbatan sud hujjatlarini ijro etmaslik uchun qo'llaniladigan ma'muriy javobgarlikning huquqiy tabiati, qo'llash asoslari va tartibi tahlil qilinadi. Sud hujjatlarini majburiy ijro etish xususiy-huquqiy munosabatlar doirasidan chiqib, davlatning ommaviy majburlov faoliyati sifatida baholanadi. Shuningdek, ma'muriy preyditsiya konsepsiyasi, sanksiyalarning mutanosibligi va huquqni qo'llash amaliyotidagi muammolar ilmiy-nazariy jihatdan asoslanadi.

Kalit so'zlar: sud hujjatlari ijrosi, qarzdor jismoniy shaxs, ma'muriy javobgarlik, ommaviy-huquqiy majburlov, ma'muriy preyditsiya, ijro intizomi.

Аннотация. В данной статье анализируется правовая природа, основания и порядок применения административной ответственности, применяемой к должникам физическим лицам за неисполнение судебных актов. Принудительное исполнение судебных актов выходит за рамки частноправовых отношений и рассматривается как деятельность государственного публичного принуждения. Также с научно-теоретической точки зрения обоснованы концепция административной преюдиции, пропорциональность санкций и проблемы правоприменительной практики.

Ключевые слова: исполнение судебных актов, должник - физическое лицо, административная ответственность, публично-правовое принуждение, административная преюдиция, исполнительская дисциплина.

Abstract. This article analyzes the legal nature, grounds, and procedure for applying administrative liability for non-execution of judicial acts against debtor individuals. The compulsory execution of court decisions goes beyond private legal relations and is assessed as a public coercive activity of the state. Also, the concept of administrative prejudice, the proportionality of sanctions, and problems in law enforcement practice are scientifically and theoretically substantiated.

Keywords: execution of judicial acts, debtor - an individual, administrative liability, public law enforcement, administrative prejudice, executive discipline.

Odil sudlovning samaradorligi sud hujjatlarining real ijro etilishi bilan belgilanadi, chunki protsessual huquq doktrinasida ijro bosqichi sud himoyasi huquqining ajralmas elementi hisoblanadi. Sud qarori faqat qonuniy kuchga kirishi bilangina emas, balki moddiy huquqiy munosabatlarda amalda ijro etilgandagina real huquqiy ahamiyat kasb etadi. Ijro etilmagan sud qarori huquqni tiklash va tartibga solish funksiyasini yo'qotib, odil sudlovni faqat rasmiy-protsessual hodisaga aylantiradi.

Shu bois O'zbekiston Respublikasining huquqiy siyosati sud qarorlarining majburiyligini davlat majburlovining huquqiy, tashkiliy va protsessual vositalaridan iborat yagona mexanizm orqali ta'minlashga qaratilgan bo'lib, bu tizimda ijro hujjatlari talablarini bajarmaganlik uchun qarzdorning ma'muriy javobgarligi muhim o'rin egallaydi¹.

Mazkur institut sud qarorlarining majburiyligini ta'minlovchi muhim kafolat bo'lib, sud hokimiyatining obro'sini mustahkamlashga xizmat qiladi.

¹ O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksi. URL: <https://lex.uz/docs/-97664>.

Ma'muriy javobgarlik bu jarayonda nafaqat jazolovchi, balki sud tomonidan belgilangan majburiyatlarni bajarmaslikning oldini oluvchi vosita sifatida namoyon bo'ladi hamda sud hujjatlarini ijro etish subyektlar uchun huquq emas, balki majburiy yuridik burch ekanligini ta'kidlaydi. Ijro huquqi doktrinasida ijro bosqichida qo'llaniladigan sanksiyalarning yuridik tabiati yuzasidan munozaralar mavjud bo'lib, ularni xususiy-huquqiy ta'minot chorasi yoki davlatning ommaviy-huquqiy ta'siri sifatida baholash masalasi dolzarb hisoblanadi.

Xususan, Ye.N. Voronov majburiy ijroni davlatning ommaviy-huquqiy funksiyasi sifatida talqin qilish zarurligini asoslaydi². Shu nuqtayi nazardan, sud hujjatini ijro etish kreditor va qarzdorning xususiy-huquqiy munosabatlari doirasidan chiqib, davlat nomidan ommaviy organ tomonidan amalga oshiriladigan hokimiyat majburlovi sifatida namoyon bo'ladi. Natijada dastlabki fuqarolik-huquqiy majburiyat qarzdorning ijro hujjatida ifodalangan hokimiyat ko'rsatmasiga bo'ysunish majburiyatiga aylanadi va ijro bosqichida undiruvchining xususiy manfaati emas, balki davlatning huquq-tartibot hamda sud hokimiyati obro'sini ta'minlashdagi manfaati ustuvor ahamiyat kasb etadi. Sud hujjatini bajarmaslik nafaqat kreditor huquqlarining buzilishi, balki davlat organining qonuniy talablariga bo'ysunmaslik sifatida ham baholanadi.

MJtKning 198¹-moddasida nazarda tutilgan jarimaning undiruvchi foydasiga emas, balki davlat daromadiga undirilishi uning ommaviy-huquqiy tabiatidan kelib chiqadi. Mazkur chora kompensatsiya yoki qarzni uzish vositasi emas, balki majburiy ijro organlari ko'rsatmalarini e'tiborsiz qoldirishda ifodalangan g'ayriqonuniy xatti-harakatlarga chek qo'yish va ularning oldini olishga qaratilgan.

Shu bois ma'muriy sanksiya sud hujjatlarini ijro etishning ommaviy-huquqiy rejimi elementi hamda davlat hokimiyati obro'sini himoya qilish vositasi sifatida namoyon bo'ladi. Bu yondashuv A. O. Shveyger konsepsiyasiga muvofiq bo'lib, huquqbuzarlikning obyektiv tomoni hokimiyat vakilining qonuniy talablarini bajarmaslikda ifodalanishini asoslaydi.³ Shu bilan birga, qo'llaniladigan sanksiyalarning mohiyatini chuqur anglash uchun qiyosiy-huquqiy tahlil muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, sivilistika fanida O. A. Proshlyakov asarlarida qarzdorni majburiyatni bajarishga undashning xususiy-huquqiy mexanizmi sifatida sud neustoykasi (astrenta) instituti tahlil qilinadi⁴; Biroq O'zbekiston Respublikasi qonun chiqaruvchisi ommaviy-huquqiy ta'sir modelini ongli ravishda tanlab, MJtKning 198¹-moddasi bo'yicha ma'muriy jarimani ijro intizomini ta'minlashning qat'iy majburiy vositasi sifatida mustahkamladi. Mazkur javobgarlik faqat jazolovchi emas, balki ogohlantiruvchi xususiyatga ham ega bo'lib, huquq nazariyasida u "ma'muriy preyditsiya" konsepsiyasi orqali izohlanadi, ya'ni ma'muriy jazo jinoiy javobgarlikdan oldingi so'nggi ogohlantirish vazifasini bajaradi⁵.

² Воронов Е. Н. Принудительное исполнение судебных актов как публично-правовая функция государства // Ученые записки. Электронный научный журнал Курского государственного университета. 2010. №3 (15). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/prinuditelnoe-ispolnenie-sudebnyh-aktov-kak-publichno-pravovaya-funktsiya-gosudarstva> (дата обращения: 07.01.2026).

³ Швейгер Александр Олегович НЕИСПОЛНЕНИЕ ЗАКОННЫХ ТРЕБОВАНИЙ ПРИСТАВА-ИСПОЛНИТЕЛЯ КАК ПРИЗНАК НАРУШЕНИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА ОБ ИСПОЛНИТЕЛЬНОМ ПРОИЗВОДСТВЕ // Сибирский юридический вестник. 2020. №4 (91). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/neispolnenie-zakonnyh-trebovaniy-pristava-ispolnitelya-kak-priznak-narusheniya-zakonodatelstva-ob-ispolnitelnom-proizvodstve> (дата обращения: 07.01.2026).

⁴ Прошляков Олег Александрович РАЗВИТИЕ ИНСТИТУТА ПРИМЕНЕНИЯ АСТРЕНТА В ГРАЖДАНСКОМ ПРАВЕ: НА ПРИМЕРЕ ОБОСОБЛЕННЫХ СПОРОВ В ДЕЛАХ О БАНКРОТСТВЕ // Юридическая наука. 2023. №8. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-instituta-primeneniya-astrenta-v-grazhdanskom-prave-na-primere-obosoblennyyh-sporov-v-delah-o-bankrotstve> (дата обращения: 07.01.2026).

⁵ Гринштейн Константин Александрович, Пегушина Ксения Константиновна, Пинчук Светлана Анатольевна Административная преюдиция как средство предупреждения преступлений // Вестник

O'zbekiston Respublikasi Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksining 198¹-moddasi bo'yicha javobgarlik jazolash va ogohlantirish elementlarini o'zida mujassam etib, zamonaviy doktrinada "ma'muriy preyuditsiya" tushunchasi orqali talqin qilinmoqda. Ushbu yondashuvga ko'ra, ma'muriy sanksiya ijtimoiy xavfli xulq-atvorni ma'muriy huquqbuzarlik darajasida qayd etuvchi va jinoiy javobgarlikdan oldingi so'nggi ogohlantirish vazifasini bajaruvchi huquqiy mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Shu ma'noda, ma'muriy jazo nafaqat sodir etilgan qoidabuzarlik uchun javob chorasi, balki qarzdorni sud hujjatini ijro etishdan keyinchalik bo'yin tovlashga yo'l qo'ymaslikka qaratilgan rasmiy ogohlantirishdir. MJtK 198¹-moddasi bo'yicha qonuniy kuchga kirgan qarorning mavjudligi takroran sodir etilgan xatti-harakatning ijtimoiy xavflilik darajasi oshganligini ko'rsatuvchi huquqiy ahamiyatga ega holat bo'lib, kelgusida bunday qilmishni jinoyat qonuni doirasida kvalifikatsiya qilish imkoniyatini asoslaydi. Shu tariqa, ma'muriy preyuditsiya ma'muriy va jinoiy javobgarlik o'rtasida bog'lovchi mexanizm sifatida davlat majburlov choralarining bosqichma-bosqich va izchil qo'llanilishini ta'minlaydi.

Mazkur funksional xususiyat MJtK 198¹-moddasining huquqiy majburlov tizimidagi o'rnini kompleks tahlil qilish zaruratini yuzaga keltiradi. Bunda normaning rasmiy-yuridik tavsifi bilan bir qatorda, uning sud hujjatlari majburiyligini ta'minlashdagi amaliy ahamiyati, shuningdek, mazkur huquqbuzarlik tarkibining obyektiv va subyektiv belgilari, sud qarorini bajarishdan bo'yin tovlashni aniqlash mezonlari hamda qarzdorning javobgarlik chegaralari alohida tadqiq etilishi lozim.

Huquqbuzarlik tarkibini tahlil qilish sud hokimiyatining obro'sini ta'minlash jarayonida ommaviy manfaat va adolat, mutanosiblik hamda davlatning xususiy huquq sohasiga asossiz aralashuviga yo'l qo'ymaslik tamoyillari o'rtasidagi muvozanatni aniqlash imkonini beradi. Shu bilan birga, huquqiy doktrinada odil sudlovning samaradorligi bevosita sud hujjatlarini ijro etish bosqichi bilan bog'liqligi ta'kidlanib, majburiy ijro jarayonning shunchaki yakuniy bosqichi emas, balki sud himoyasiga real mazmun baxsh etuvchi davlatning muhim ommaviy-huquqiy vazifasi sifatida e'tirof etiladi⁶. Shunga ko'ra, O'zbekiston Respublikasi Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksining 198¹-moddasida nazarda tutilgan huquqbuzarlik sud ko'rsatmalarining umummajburiyligini ta'minlashga qaratilgan bo'lib, bu uning obyektining o'ziga xosligini belgilaydi. Bunda turdosh obyekt sifatida davlat boshqaruvining belgilangan tartibi, ya'ni ommaviy hokimiyatni amalga oshirish tizimi namoyon bo'lsa, huquqbuzarlikning bevosita obyekti yanada torroq mazmunga ega bo'lib, u sud hujjatlarining umumiy majburiyligi prinsipiga borib taqaladi. Mazkur prinsip O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 134-moddasida mustahkamlangan bo'lib, sud qarorlarining barcha davlat organlari, mansabdor shaxslar, xo'jalik yurituvchi subyektlar va fuqarolar uchun majburiy ekanligini belgilaydi⁷.

Shunday qilib, huquqiy muhofazaning markazida alohida undiruvchining manfaati emas, balki sud hokimiyatining konstitutsiyaviy e'tirof etilgan obro'si turadi. Sud hujjatlarini bajarmaslik fuqarolik muomalasining barqarorligini buzib, sud himoyasiga bo'lgan ishonchni susaytiradi hamda huquq ustuvorligi va huquqiy davlat tamoyillariga real xavf tug'diradi.

экономики и права. 2019. №26. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/administrativnaya-preyuditsiya-kak-sredstvo-preduprezhdeniya-prestupleniy> (дата обращения: 07.01.2026).

⁶ Воронов Е. Н. Принудительное исполнение судебных актов как публично-правовая функция государства // Ученые записки. Электронный научный журнал Курского государственного университета. 2010. №3 (15). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/prinuditelnoe-ispolnenie-sudebnyh-aktov-kak-publichno-pravovaya-funktsiya-gosudarstva> (дата обращения: 09.01.2026).

⁷ O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (yangi tahrir). URL: <https://lex.uz/docs/-6445145>.

MJtKning 198¹-moddasi bo'yicha javobgarlik subyektlari sifatida ijro hujjatlari bo'yicha qarzdor jismoniy shaxslar hamda sud hujjatlari ijrosini ta'minlash vakolatiga ega mansabdor shaxslar e'tirof etiladi. Ularning tashkiliy-boshqaruv va ma'muriy-xo'jalik vakolatlari doirasidagi majburiyatlarni bajarmaslik ma'muriy huquqbuzarlik tarkibini vujudga keltiradi. Bunda mansabdor shaxslarning javobgarligi shaxsiy emas, balki funksional xarakterga ega bo'lib, tashkilot faoliyatiga real ta'sir ko'rsatish imkoniyati bilan belgilanadi. Mazkur yondashuv javobgarlikni mavhum yuridik shaxs zimmasiga yuklashning oldini olib, rahbariyatni sud hujjatlarini ijro etish bo'yicha faol va mas'uliyatli harakatlarga undaydi⁸.

Huquqbuzarlikning obyektiv tomoni qarzdorlik faktining o'zida emas, balki ijro hujjati talablarini ixtiyoriy ijro etish uchun qonunda belgilangan, o'n besh kundan oshmaydigan muddatda bajarmaslikda ifodalangan g'ayriqonuniy harakatsizlikdan iborat⁹. Shu bilan birga, zamonaviy qonunchilik sanksiyalarning mutanosibligi tamoyilini kuchaytirdi: 2023-yil 4-iyuldagi O'RQ-851-sonli Qonun qabul qilinishi bilan jarimalarning qat'iy belgilangan quyi chegaralaridan voz kechilib, "suzuvchi" jarima shkalasi joriy etildi. Unga ko'ra, jarima miqdori fuqarolar uchun bazaviy hisoblash miqdorining 5 baravarigacha, mansabdor shaxslar uchun esa 10 baravarigacha etib belgilandi hamda jarimaning asosiy majburiyat miqdoridan oshishiga imperativ taqiq o'rnatildi¹⁰. Mazkur model avvalgi nomutanosiblikni bartaraf etib, ma'muriy jazoning fuqarolik burchidan iqtisodiy jihatdan og'irroq bo'lishi holatlarining oldini oldi, bu esa tiklovchi odil sudlov maqsadlariga mos keladi.

Shu bilan birga, subyektiv tomon masalasi hanuz munozarali bo'lib, majburiyatlarni bajarmaslik ishlarining xususiyati ularni aybning fuqarolik-huquqiy konstruksiyasiga yaqinlashtiradi. Ilmiy adabiyotlarda qarzdorning aybi yo'qligini isbotlash majburiyati unga yuklatilishi ijro ishlarida aybdorlik prezumpsiyasining amaliy ta'sirini kuchaytirishi qayd etiladi.

Bunday sharoitda "uzrli sabablar" instituti muhim ahamiyat kasb etadi, biroq huquqni qo'llash amaliyoti qat'iy bo'lib, uchinchi shaxslar harakati yoki moliyalashtirish yetishmasligiga oid vajlar, odatda, uzrli sabab sifatida tan olinmaydi¹¹. Mazkur yondashuvga ko'ra, qarzdorning majburiyati mutlaq xususiyatga ega bo'lib, davlat ijrochisining talablari hokimiyat ko'rsatmalari sifatida baholanadi; ularni fors-major holatlarisiz bajarmaslik qarzdorning ichki xo'jalik qiyinchiliklaridan qat'i nazar, huquqbuzarlikning tugallangan tarkibini vujudga keltiradi.

Shu asosda MJtKning 198¹-moddasi bo'yicha javobgarlikning huquqiy tabiati evolyutsiyaga uchrab, u sof jazolovchi vositadan adolatlilik va jazoning mutanosibligi tamoyillariga tayangan holda majburiyatlarni bajarishni huquqiy rag'batlantirish mexanizmiga aylanayotganini xulosa qilish mumkin. O'zbekiston Respublikasi MJtKning 198¹-moddasi bo'yicha ma'muriy javobgarlikning moddiy-huquqiy asosi uni amalga oshirishning protsessual shakli bilan uzviy bog'liq bo'lib, sanksiyaning samaradorligi ma'muriy yurisdiksiya jarayonida protsessual kafolatlarga rioya etilishiga bog'liq.

⁸ Кодекс РФ об административных правонарушениях. Ст. 2.9. URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34661/1b455f796f18745c9e1380c521d5dd180ccc5b4a/.

⁹ Sud hujjatlari va boshqa organlar hujjatlarini ijro etish to'g'risida : O'zbekiston Respublikasining Qonuni. URL: <https://lex.uz/docs/-26490>.

¹⁰ Ijro hujjatlarini ijro etmaganlik uchun solinadigan ma'muriy jarima miqdorini belgilash tartibi takomillashtirilishi munosabati bilan O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksiga o'zgartirishlar va qo'shimcha kiritish haqida: O'zbekiston Respublikasining 04.07.2023-yildagi O'RQ-851-sonli Qonuni. URL: <https://lex.uz/docs/-6520735>.

¹¹ O'zbekiston Respublikasi Oliy xo'jalik sudi sudlov hay'atining 2015-yil 20-apreldagi 16-1402/13069-sonli qarori // URL: <https://lex.uz/ru/docs/-2850538> (murojat qilingan sana: 09.01.2026).

Qarzdorni javobgarlikka tortishga asos bo'luvchi yuridik fakt ijro hujjatini ixtiyoriy bajarish uchun belgilangan, ijro ishi qo'zg'atilgan paytdan e'tiboran o'n besh kundan oshmaydigan muddatning tugashi hisoblanadi.

Ushbu muddatdan so'ng davlat ijrochisi tomonidan tuziladigan ma'muriy huquqbuzarlik to'g'risidagi bayonnoma birlamchi protsessual hujjat sifatida namoyon bo'ladi. Ma'muriy huquq nazariyasida bayonnomaning ikki tomonlama tabiati e'tirof etilib, u huquqbuzarlik faktini qayd etish bilan birga davlat nomidan ayblov hujjati vazifasini bajaradi, bu esa ijrochi ko'rsatmalarining qonuniyligi va aniqligiga yuqori talablarni belgilaydi. A. O. Shveyger ta'kidlaganidek, talab qarzdorga yetkazilmagan bo'lsa, bayonnoma yuridik ahamiyatini yo'qotadi. Mazkur toifadagi ishlarni yuritish MJtKning umumiy qoidalariga asoslanadi, biroq amaliyotda hujjat aylanishining raqamlashtirilishi bilan bog'liq o'ziga xoslikka ega.

Davlat ijrochisi harakatsizlik va uzrli sabablar yo'qligini tasdiqlovchi materiallarni shakllantirib, ularni vakolatli mansabdor shaxsga taqdim etadi, bu esa ayblov va ishni ko'rib chiqish funksiyalarining bo'linishini ta'minlaydi. So'nggi islohotlarga muvofiq, O'RQ-851-sonli Qonun asosida MJtKning 245³-moddasiga binoan 198¹-modda bo'yicha ishlar Majburiy ijro byurosi organlari tomonidan ko'rib chiqilib, qaror chiqarish vakolati tegishli rahbar davlat ijrochilariga berildi ¹². Markazsizlashtirishning ushbu modeli qoidabuzarliklarga tezkor munosabat bildirish va sudlar yuklamasini kamaytirishga xizmat qilsa-da, Majburiy ijro byurosi mansabdor shaxslariga qonuniylikka rioya etish borasida yuqori mas'uliyat yuklaydi. Shu bilan birga, huquqni qo'llash amaliyoti bir qator tizimli muammolar mavjudligini ko'rsatadi.

Birinchidan, ayrim ijro hujjatlarida qarzdorning JSHSHIR ko'rsatilmaganligi ishlarni raqamli qayta ishlashni murakkablashtirib, shaxsni noto'g'ri identifikatsiya qilish xavfini kuchaytiradi. Ikkinchidan, tegishli tarzda xabardor qilish masalasi dolzarbligicha qolmoqda, chunki sud amaliyoti ish yuritilishi to'g'risida xabardor qilinmagan shaxsni javobgarlikka tortishni asossiz deb e'tirof etadi; elektron xabarnomalar joriy etilganiga qaramay, raqamli tengsizlik omili saqlanib qolmoqda.

Nihoyat, mutanosiblik tamoyili nuqtayi nazaridan, ilgari jarimalarning qarz summasidan sezilarli darajada oshib ketishi holatlari adolatli huquqni qo'llashga zid edi; jarima miqdorini asosiy majburiyat summasi bilan cheklashning qonunchilikda mustahkamlanishi ushbu nomutanosiblikni bartaraf etib, ma'muriy jarayonni insonparvarlashtirish va oqilonalashtirish yo'lidagi muhim qadam bo'ldi. O'zbekiston Respublikasi MJtKning 198¹-moddasida huquqbuzarlik tarkibi normativ jihatdan aniq belgilangan bo'lsa-da, huquqni qo'llash amaliyoti sud hujjatlarini tezkor ijro etish ehtiyoji bilan shaxsning protsessual kafolatlarini ta'minlash majburiyati o'rtasidagi tizimli qarama-qarshiliklarni yuzaga chiqaradi.

Eng avvalo, ijro ishlarini raqamlashtirish sharoitida huquqbuzarlik subyektini ishonchli identifikatsiya qilish muammosi dolzarbligicha qolmoqda: avval berilgan ijro hujjatlarida JSHSHIRning mavjud emasligi noto'g'ri identifikatsiya ("raqamli egizak") xavfini kuchaytiradi.

Shu bois ilmiy adabiyotlarda identifikatsiya rekvizitlari yo'qligi ma'muriy ish qo'zg'atish uchun mutlaq to'siq sifatida baholanishi lozimligi asoslanadi. Ikkinchi muhim muammo qarzdorni tegishli tarzda xabardor qilish instituti bilan bog'liq. MJtK 198¹-moddasi tarkibi ixtiyoriy ijro muddati qarzdor hujjatni olgan kundan boshlanishini nazarda tutadi, biroq amaliyotda faqat SMS-xabarlariga tayanish xabardorlik faktini ishonchli tasdiqlamaydi. Natijada sudlar ko'pincha xabardor qilish isbotlanmaganligi sababli javobgarlik to'g'risidagi qarorlarni bekor qiladilar.

¹² O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksi. URL: <https://lex.uz/docs/-97664>.

Shu bilan birga, 2023-yil 4-iyuldagi O‘RQ–851-sonli Qonun bilan sanksiyalarning mutanosibligi masalasida muhim o‘zgarishlar amalga oshirildi: ma‘muriy jarima miqdorining ijro hujjati bo‘yicha undirilishi lozim bo‘lgan summadan oshmasligi haqidagi imperativ qoida joriy etilib, ilgari mavjud bo‘lgan nomutanosiblik bartaraf etildi.

Bu ma‘muriy javobgarlikning insonparvarlashtirilishi va uning ogohlantiruvchi-rag‘batlantiruvchi funksiyasining kuchayganidan dalolat beradi.

Umuman olganda, MJtK 198¹-moddasi bo‘yicha javobgarlikning huquqiy tabiati sof jazolovchi mexanizmdan qarzdorni majburiyatni ixtiyoriy bajarishga undovchi bilvosita majburlov vositasiga transformatsiyalangan. Biroq ma‘muriy yurisdiksiyaning Majburiy ijro byurosi organlariga berilishi huquqbuzarliklarga tezkor munosabatni kuchaytirgan bo‘lsa-da, soddalashtirilgan tartibning “konveyer adliya”ga aylanishi xavfini oldini olish uchun qarzdor huquqlarining protsessual kafolatlari ustidan samarali sud va idoraviy nazoratni kuchaytirish, shuningdek, identifikatsiya va xabardor qilishning raqamli mexanizmlarini normativ jihatdan yanada aniqlashtirish zarur.

Umuman olganda, MJtKning 198¹-moddasi bo‘yicha ma‘muriy javobgarlik sud hujjatlari ijrosini ta‘minlashning samarali vositasi bo‘lib, uning barqarorligi va adolatliligi javobgarlikning muqarrarliligi prinsipi bilan shaxsni asossiz ma‘muriy tazyiqdan himoya qilish kafolatlari o‘rtasidagi muvozanatga bog‘liq.